

# ZAHRADA <sup>2</sup><sub>na druhou</sub>

Chytré nápady pro Vás a Vaši zahradu



© Gale Verhague | Dreamstime.com

## Ztracený poklad KOMPOST

Až 40 % odpadu, který vyhazujeme do popelnic, tvoří biologicky rozložitelný odpad – biodpad. Nejčastěji jde o slupky od ovoce a zeleniny, zbytky z přípravy jídla a posekanou trávu ze zahrad. Není to plýtvání? Zkuste si představit, kolik živin by se z těchto odpadků dalo získat a kolik úžasné zeleniny a bylinek by z nich mohlo vyrůst. Místo toho skončily někde na skládce. Pojdte spolu s námi najít tento ztracený podklad...

**PŘIJĎTE SE ZEPTAT, HLEDÁME ODPOVĚDI ZA VÁS.**

**Environmentální informační centrum  
občanského sdružení ENVIC**

Prešovská 8, 301 00 Plzeň | [www.envic-sdruzeni.cz](http://www.envic-sdruzeni.cz)

## KOMPOSTOVÁNÍ NA ZAHRADĚ

Pokud máte zahradu, kompostujte na hromadě nebo si poříďte kompostér – ohrádku z dřeva či plastu. Můžete si ho i sami vyrobit stlučením vyřazených palet, nebo prkýnek. Optimální velikost je 1x1x1 m. Jednu stranu nechte otevírací, abyste se k materiálu mohli snadno dostat. Kompostovat můžete všechnen „zelený odpad“ z kuchyně a zahrady, tedy slupky z ovoce a zeleniny, kávový lógr a sáčky od čaje, zbytky pečiva, skořápky z ořechů a vajíček, posekanou trávu, listí, větvičky, zbytky zeleniny, substrát z přesazovaných rostlin apod. Do kompostu naopak nepatří chemicky ošetřený materiál, barvy, laky, rostliny napadené nemocemi (zejména šárkou, rzí a spálou) a zbytky masa a mastných výrobků. Pro správný rozklad bioodpadu je důležitá dostatečná vlhkost a přísun vzduchu. Kompost proto jednou či dvakrát za sezonu přeházejte a dle potřeby občas zalijte, ideálně výluhem z kopřivy nebo kostivalu, který zároveň kompostování urychlí. Kompost je obvykle hotový za 6 měsíců. Ze 100 kg čerstvého materiálu získáte zhruba 40 kg kompostu.

## KOMPOSTOVÁNÍ V BYTĚ

Kompostovat můžete i uvnitř, v domě nebo bytě, a to navíc bez namáhavého přehazování materiálu v průběhu roku. Pracovat za Vás totiž budou žížaly. Podle nich je tento způsob zpracování bioodpadu také pojmenován – vermikompostování, kompostování pomocí žížal. Stačit Vám bude prostor zhruba 50x50 cm např. v komoře, na chodbě nebo v garáži, kde se teplota celoročně pohybuje kolem 20 °C. Vermikompostér si snadno vyrobíte ze dvou na sebe postavených plastových bedýnek s víkem. Do vík bedýnek a dna horní bedýnky provrtejte cca 3 mm otvory. Spodní bedýnku nechte bez otvorů, bude sloužit k zachycení tekutiny z vermikompostu. Říká se jí žížalí čaj, a když ji naředíte v poměru cca 1:10 vodou, získáte výborné výživné hnojivo.



Vermikompostér | © Envic, o.s.



Popelnice na bioodpad | © Envic, o.s.

Do horní bedýnky dejte žížaly a syptejte jim nejrůznější kuchyňské zbytky, které byste jinak hodili do koše. Občas přimíchejte i trochu hlíny. Žížalami vytvořený kompost průběžně odebírejte a používejte ho k hnojení či vylepšení půdy. Rostliny ho přímo milují. Vermikompostér si můžete koupit také hotový. Prodávají se dokonce i „designové kousky“, které vypadají jako elegantní skříňka.

## TŘÍDĚNÍ BIODPADU DO SPECIÁLNÍCH POPELNIC

Třídít bioodpad má smysl, i když Vy osobně nezahradničíte. Kompost, který vznikne z bioodpadu shromážděného do speciálních hnědých popelnic, je obvykle použit k údržbě parků zeleně anebo k nejrůznějším revitalizačním parků, zeleně.

# ZAHRAHA <sup>2</sup> na druhou

Chytré nápady pro Vás a Vaši zahradu

© Pancho6 | Dreamstime.com



## Zahrada BEZ CHEMIE

Na první pohled to vypadá jednoduše. Vezmete pár barevných granulí, posypete jimi záhon a úroda je zajištěna. Přemýšleli jste ale někdy nad tím, z čeho a jak jsou nejrůznější syntetická hnojiva a postřiky vyráběny? A jak ovlivňují přírodu, rostliny, živočichy, ale i člověka? Důvodů, proč zahradničit bez chemie je hned několik.

**PŘIJĎTE SE ZEPTAT, HLEDÁME ODPOVĚDI ZA VÁS.**

**Environmentální informační centrum  
občanského sdružení ENVIC**

Prešovská 8, 301 00 Plzeň | [www.envic-sdruzeni.cz](http://www.envic-sdruzeni.cz)



## PROČ NEPOUŽÍVAT NA ZAHRADĚ CHEMICKÉ PŘÍPRAVKY?

Používání chemických (tj. průmyslově, synteticky vyráběných) prostředků je pro člověka a přírodu velmi rizikové:

- Používané chemické látky obvykle zůstávají v pěstovaných rostlinách a jejich plodech, které my pak sníme, a mohou škodit našemu zdraví.
- Výroba syntetických hnojiv a postřiků je energeticky náročná, často i nebezpečná. Tyto látky jsou obvykle hořlavé, dráždivé, nebo dokonce karcinogenní. V případě havárií (např. úniky chemických látek do vody nebo půdy) nebo i při nevhodném dávkování může být výrazně poškozeno životní prostředí a lidské zdraví.
- Příroda obvykle není schopna průmyslově vyráběné látky sama odbourat, dostávají se do vody a půdy, hromadí se v rostlinách, živočiších. Jejich všudypřítomnost přispívá k alergiím, civilizačním chorobám apod.
- Při použití chemického postřiku často zahubíme kromě např. mšic i celou řadu dalšího hmyzu, který je důležitý jako potrava pro ptáky a další živočichy. Dochází tak k porušení rovnováhy v přírodě a někdy i k zániku druhů rostlin a živočichů.
- Průmyslová hnojiva narušují strukturu a kvalitu půdy. Ničí užitečné půdní organismy (různé bakterie, houby, žížaly atd.), které zajišťují rozklad organických látek a „nadýchanost“ půdy. Půda tak přestává být schopna tvořit živiny pro rostliny, ale také ztrácí schopnost zachycovat vodu, což vede k povodním, erozi apod.

## JAK POZNÁTE, ŽE SUBSTRÁT, HNOJIVO NEBO POSTŘIK JE BEZ CHEMIE?

Říďte se označením na výrobcích a jejich složením.

Na přírodních substrátech je obvykle uvedeno

„neobsahuje minerální (průmyslová) hnojiva“.

Na postřicích a hnojivech nejčastěji najdete text

„přípravek na přírodní bázi“ nebo „organické hnojivo“.

Preferujte výrobky doporučené pro použití v ekologickém zemědělství. Tyto výrobky jsou certifikovány nezávislou organizací a jsou označeny např.

značkou Biokont® nebo obrázkem oka s textem „KEZ doporučuje pro EZ“.

**Biokont®**

Vybírejte výrobky  
certifikované pro  
ekologické zemědělství

## RECEPT PRO KAŽDOU ZAHRADU – PŘÍRODNÍ HNOJENÍ

Průmyslová hnojiva můžete nahradit v zahradnictvích prodávanými přírodními hnojivy na bázi melasy či hnoje, anebo si připravit vlastní bylinnou hnojůvku.

Nastříhané listy kopřivy, kostivalu a přesličky (od každého větší hrst) dejte do kbelíku a zalijte studenou vodou, aby listy byly celé potopené, a dejte na stinné, ale teplé místo. Po dobu cca 14 dní denně důkladně nádobu

promíchávejte, dokud se listy zcela nerozloží a z povrchu nezmizí případné bublinky kvašení. Vzniklou hnojůvku ředte 1:10 a používejte k zalévání, popř. i jako preventivní postřik rostlin proti chorobám.

## PEŘINA PRO PŮDU – MULČOVÁNÍ

Půdě velmi prospívá i tzv. mulčování – pokrývání povrchu vrstvou organického materiálu (slámou, štěpkou, listy bylinek, hrubším kompostem apod.). Mulč chrání před vysušováním, výraznými teplotními změnami nebo prudkým deštěm. Udržuje půdu kyprou a také přispívá k jejímu hnojení.



Mulč prospívá půdě  
a šetří práci se zaléváním

# ZAHRADA <sup>2</sup><sub>na druhou</sub>

Chytré nápady pro Vás a Vaši zahradu

© ENVIC, o.s.

## Etuda pro PLASTOVOU LAHEV

Ročně se na světě vyrobí miliony tun plastových lahví. Jsou s námi téměř na každém kroku. Bohužel i tam, kde by vůbec být neměly – zahozené v křoví, zapomenuté na lavičce v parku nebo kutálející se po chodníku. V ruku tvořivého zahradníka se ale může použitá plastová láhev proměnit v spoustu užitečných věcí. Dejte jí druhou šanci, než ji vytrídíte do kontejneru na plast.

**PŘIJĎTE SE ZEPTAT, HLEDÁME ODPOVĚDI ZA VÁS.**

**Environmentální informační centrum  
občanského sdružení ENVIC**

Prešovská 8, 301 00 Plzeň | [www.envic-sdruzeni.cz](http://www.envic-sdruzeni.cz)

## POMOCNÍK PŘI ZALÉVÁNÍ

Při sázení rostlin náročných na vláhu nebo citlivých na plísňé listů, jako jsou např. rajčata nebo okurky, vedle rostlinky zakopejte do země plastovou lahev bez víčka a s uříznutým dnem tak, aby hrdlo bylo kolmo dolů a seříznutý okraj byl zhruba centimetr nad terén. Rostliny zalévejte do této lahve – voda se bude do země vsakovat hrdlem, tedy u kořenů, kde je nejvíce potřeba.

## OCHRANA ROSTLIN PROTI SLIMÁKŮM

Z lahve vyřízněte střední, nejširší část (pruh široký cca 15 cm). Na jedné jeho straně nůžkami udělejte ostré zuby, aby se vytvořila zábrana, která se bude slimákům špatně přelézat. Takto upravené pak zapíchněte do země kolem jednotlivých rostlinek. Pozor, listy rostlin se nesmí zábrany dotýkat.



Samozavlažovací  
květinák z plastové lahve  
© ENVIC, o.s.

## KVĚTINÁČ

Lahev jde použít jako květináč. Je na Vás, z jaké strany do ní rostliny zasadíte. Můžete je zasadit do hrdla, nebo do lahve udělat otvor z boku a pak láhev za hrdlo zavěsit. Více takto osázených lahví vytvoří zajímavý zelený závěs. Láhev můžete také rozříznout podélně a udělat z ní misku na pěstování. Nebo jí seříznout vrchní část a spodní pomalovat akrylovými barvami nebo barvami na sklo a vytvořit si z ní zajímavý a jedinečný obal na květinák.

## SAMOZAVLAŽOVACÍ KVĚTNÍK

Budete potřebovat plastovou lahev s víčkem (ideálně dvoulitrovou a větší) a cca 10 cm dlouhý knot (koupit se dá v železářství nebo galanterii). Láhev zhruba v polovině rozřízněte a zarovnejte okraje. Spodní část bude sloužit jako zásobárna vody, horní jako nádoba na substrát. Do víčka

lahve udělejte dva otvory a protáhněte jimi knot tak, aby volné konce byly na horní/vnější straně víčka. Víčko našroubujte pevně na lahev. Horní část lahve naplňte substrátem a zasadte či vysejte do ní vybranou rostlinku. Zalévejte z vrchu nebo do spodní části lahve. Knot se časem ve vodě může rozložit a je třeba ho vyměnit. Stačí pak jen odšroubovat víčko, protáhnout nový knot a víčko zase zavřít.

## KRMÍTKO PRO PTÁČKY

Z plastové lahve s víčkem, provázku a tyčky nebo klacíku za pár minut vyrobíte krmítko pro ptáčky. Do lahve vyřízněte cca 7 cm ode dna větší oválný otvor. Okraje otvoru začistěte nůžkami, aby nebyly ostré. Pod výřezem udělejte na každé straně lahve kulatý otvor velký tak, aby jím šla protáhnout připravená tyčka. Do víčka lahve propíchněte dvě dírký a provlečte jimi kousek provázku, který na spodní straně víčka pevně zavažte. Vznikne tak úchyt pro zavěšení krmítka. Hotové krmítko naplňte krmením, ideální jsou semínka slunečnice, a zavěste na zahradě nebo v parku. Zvolte místo, které je přehledné, aby ptáčci mohli včas uletět před případnými dravci, jako jsou například kočky.



Krmítko pro ptáčky  
z plastové lahve  
© ENVIC, o.s.



# ZAHRADA <sup>2</sup> na druhou

Chytré nápady pro Vás a Vaši zahradu



© ENVIC, o.s.

## Vyrobte si SAMOZAVLAŽOVACÍ KVĚTNÍK

Rostliny pěstované v nádobách jsou závislé na naší péči. Aby dobře rostly, potřebují pravidelně zalévat. Ne vždy se jim ale můžeme věnovat. Máme pro Vás proto tip. Vyrobtě si samozavlažovací květníky z kbelíků od kečupu a omáček, které vyřazují v restauracích a jídelnách. Vy budete mít méně starostí a Vaše zelenina a bylinky budou mít vodu na dosah, i když Vy nejste doma.

**PŘIJĎTE SE ZEPTAT, HLEDÁME ODPOVĚDI ZA VÁS.**

**Environmentální informační centrum  
občanského sdružení ENVIC**

Prešovská 8, 301 00 Plzeň | [www.envic-sdruzeni.cz](http://www.envic-sdruzeni.cz)

## MALÝ ZÁZRAK Z VYŘAZENÝCH VĚCÍ

Samozavlažovací květník si snadno vyrobíte z dvou do sebe vsazených kbelíků, kelímku a plastové lahve. Spodní kbelík slouží jako rezervoár vody, má plné dno a je z boku opatřen otvorem pro odvod přebytečné vody při nadměrném zalití. Horní kbelík poskytuje prostor pro vlastní pěstování rostlin. Se spodním je propojen dvěma otvory. Větším, do kterého je vsazen provrtaný kelímek, ten zajišťuje čerpání vlhkosti ze spodní nádoby, a menším, do kterého je přidělána hrdlem dolů plastová lahev s uříznutým dnem, ta slouží jako nálevka pro vodu do rezervoáru.

### JAK NA TO?

- Do dna jednoho z kbelíků vyvrtejte korunkovým vrtákem dva otvory. Jeden uprostřed kbelíku, tak velký, aby do něj šel vsadit připravený kelímek (pozor, kelímek by se neměl dotýkat dna druhého, spodního kbelíku, když jsou kbelíky do sebe zasunuty), druhý u strany kbelíku o velikosti hrdla lahve po odšroubování víčka.
- Do druhého z kbelíků vyvrtejte z boku otvor o průměru cca 1 cm tak, aby po zasunutí kbelíků do sebe byl otvor pode dnem horního kbelíku.
- Plastové lahvi odřízněte dno a do víčka udělejte vrtákem otvor o průměru cca 1 cm. Lahev zasuňte do připraveného otvoru a ze spodní strany ji zajistěte víčkem.
- Do kelímku po celém obvodu a do dna udělejte vrtákem otvory o průměru cca 0,5 cm. Provrtaný kelímek vložte do připraveného otvoru.
- Kbelíky zasuňte do sebe. Horní naplňte substrátem a zasadte do něj sazenice nebo vysejte semínka. Lahev musí zůstat prázdná, aby ji bylo možné používat k nalévání vody do spodní nádoby, kelímek na dně je naopak nutně substrátem celý naplnit.



Samozavlažovací květník z kbelíků  
© ENVIC, o.s.



# ZAHRADA <sup>2</sup> na druhou

Chytré nápady pro Vás a Vaši zahradu



© Sergeyak | Dreamstime.com

## Abeceda ZALÉVÁNÍ

Ne nadarmo se říká „roste jako z vody“. Rostliny vodu potřebují jak k růstu, tak zejména při tvorbě plodů.

Je důležitá pro koloběh živin a pro zvládání změn teploty. Správné zalévání ale není žádná věda. Stačí respektovat pár jednoduchých pravidel.

**PŘIJĎTE SE ZEPTAT, HLEDÁME ODPOVĚDI ZA VÁS.**

**Environmentální informační centrum  
občanského sdružení ENVIC**

Prešovská 8, 301 00 Plzeň | [www.envic-sdruzeni.cz](http://www.envic-sdruzeni.cz)

## RADĚJI RÁNO NEŽ VEČER

Pokud je to možné, zalévejte ráno. Pomůžete tak rostlinám připravit se na nový den, vodu lépe vstřebají a využijí. Večerní zalévání je navíc rizikové kvůli slimákům. Po mokrému povrchu půdy se snáze pohybují. Vyvarujte se zalévání uprostřed parného letního dne. Kapky vody působí na listech jako lupa a spalují je.

## KE KOŘENŮM, NE NA LISTY

Zalévejte kořeny, nikoliv listy rostlin. Pokud chcete mít jistotu, že se voda dostane tam, kde je nejvíc potřeba zakopejte k rostlinám květináč nebo plastovou lahev s uříznutým dnem a zalévejte do ní. U citlivějších rostlin, jako jsou například rajčata a okurky, takto zároveň omezíte vznik plísní.



Zachytávejte dešťovou vodu, na zalévání je ideální | © ENVIC, o.s.

neobsahuje sůl a chemikálie). Vodu z kohoutku nechte v místě, kde jsou rostliny, alespoň 12 hodin odstát, aby se odpařil chlór a voda se ohřála na vhodnou teplotu.

## BYLINKOVÉ DOBROTY

Rostliny budou silnější a zdravější, pokud je budete zalévat nejen vodou, ale i různými bylinkovými čaji a výluhy. Výborným pomocníkem je například heřmánek, kopřiva, kostival nebo přeslička. Obvykle se dávkuje 1 vrchovatá polévková lžice sušených bylinek nebo 2 vrchovaté lžice čerstvých bylinek na 1 litr vody. Pokud bylinky necháte ve vodě zhruba dva týdny louhovat, vznikne přírodní hnojívka, léčivá náhrada za syntetické prostředky. Používejte ji ředěnou 1:10 s vodou.

## MÉNĚ ČASTO, ALE VYDATNĚJI

Příliš častá zálivka rostliny „rozmazluje“, tvoří slabší kořenový systém, protože nemají potřebu dosáhnout na vláhu hlouběji v půdě. Lepší je proto rostliny zalévat méněkrát, ale vydatnější dávkou vody.

## DEŠŤOVÁ A ODSÁTÁ VODA

Na zalévání se nejlépe hodí dešťová voda. Použít můžete i tzv. šedou vodu z domácnosti (voda z mytí, zavařování a podobně, která



Kostival v sobě hromadí hodně dusíku a draslíku, hnojívka z jeho listů je vynikající na rajčata | © ENVIC, o.s.

# ZAHRAHA <sup>2</sup><sub>na druhou</sub>

Chytré nápady pro Vás a Vaši zahradu



© Falcon stock | Dreamstime.com

## POMOCNÍCI na zahradě

Na zahradě nemusíte všechno zvládnout sami. Je celá řada pomocníků ze zvířecí říše, kteří pro Vás budou ochotně pracovat bez nároku na honorář. Pomohou Vám udržovat na zahradě nebo balkoně zdravou rovnováhu a Vy nebudete muset používat chemické prostředky proti škůdcům, které poškozují životní prostředí.

**PŘIJĎTE SE ZEPTAT, HLEDÁME ODPOVĚDI ZA VÁS.**

**Environmentální informační centrum  
občanského sdružení ENVIC**

Prešovská 8, 301 00 Plzeň | [www.envic-sdruzeni.cz](http://www.envic-sdruzeni.cz)





Broukodrap s několika patry pro různé hmyzí obyvatele | © ENVIC, o.s.



Domek pro škvory snadno vyrobíte z keramického květníku a slámy | © ENVIC, o.s.

pěstování v nádobách, jen je nezapomeňte občas přikrmit trochou bioodpadu z kuchyně.

## JEŠTĚRKY, ŽÁBY A JEŽCI

Cennými pomocníky proti přemnožení plžů jsou ještěrky a žáby. Žerou také červy, larvy a hmyz. Žáby potřebují kombinaci vody a souše. Nejsnáze je přilákat jezírky s hustým porostem kolem břehů. Ještěrky zase potěší kamenné skalky a zídky, na kterých se mohou vyhřívat na sluníčku. Na slimácích si pochutná i ježek. Nachystejte mu proto v koutě zahrady hromadu větví a listů. Tu budou moci navíc obydlet i další užiteční tvorové, zejména nejrůznější brouci.

## HMYZ

Mezi největší pracanty patří hmyz. Např. jediná larva sluněčka sedmítečného za dobu svého života (asi 20 dní) sežere 400–800 drobných škůdců. Jediná larva zlatoočky je schopna spořádat 200–500 mšic a jiných škůdců. Vyhlášeným nočním lovcem mšic je škvor. Milně se o něm říká, že leze do uší a dokáže prostříhnout bubínek, ale bát se ho nemusíte, klíštky na zedečku využívá jen jako výstrahu při obraně proti nepřítelům. Střevlíci si zase rádi pochutnají na vajíčkách slimáků. Na zahradě jsou samozřejmě zapotřebí i včelky nebo čmeláci, kteří zajišťují opylení rostlin, a tedy úrodu plodů. Chcete-li tyto užitečné živočichy přilákat k Vám na zahradu nebo balkon, nabídněte jim ubytování v podobě domečků pro hmyz. Malého, velkého nebo dokonce obřího, tzv. broukodrapu.

## PTÁCI

Zvláště vítané jsou sýkorky, červenky, rehkové a pěnkavy. Živí se hmyzem a v době krmení mláďat pochytaří velké množství mšic, housenek, červů a larev. Někteří ničí také semena plevelů. Aby se jim u Vás líbilo, pěstujte stromy a keře s bobulemi a připravte jim budky, pítka a na zimu i krmítka s různými druhy semínek.

## ŽÍŽALY

Žížaly jsou pro zdravé zahradničení nepostradatelné. Nepřetržitě svým trávením přeměňují organický a anorganický materiál v půdě na humus, který obsahuje velké množství živin. Svými chodbičkami zároveň provzdušňují půdu a umožňují přísun vody ke kořenům rostlin. Jejich služeb můžete využít i při



Pár starých prkýnek a budka je hotová | © Scruggelgreen, Dreamstime.com